

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

10. Зацепин В. Инвестиции в Украину – очевидное и невероятное [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://financenews24.org/investitsii-v-ukrainu-ochevidnoe-i-neveroynatnoe/>
11. Приток инвестиций в Украину за 2013 год сократился – Госстат [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://korrespondent.net/business/economics/3305512-prytok-ynvestytsiyi-v-ukraynu-za-2013-hod-sokratyisia-hosstat>
12. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України. Архів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Богуцький С. Податки в умовах СОТ / С. Богуцький // Вісник Міністерства доходів і зборів України. – 2014. - №36. – С. 53.
14. Сторожчук В. Зміни митного тарифу України після вступу України до СОТ / В. Сторожчук // Вісник Міністерства доходів і зборів України. – 2014. - №39. – С. 32-34.
15. Гайдучий П. Невеселая эйфория внешней торговли [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/international/neveselaya-eyforiya-vneshney-torgovli-.html>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Березіна О.Ю., к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету

Березіна О.Ю. Концептуальні засади формування конкурентоспроможності національної економіки

В статті розглянуті основні складові та передумови забезпечення конкурентоспроможності країни. Досліджено зарубіжний досвід формування конкурентоспроможної економіки, визначено можливості його використання для формування конкурентоспроможної національної економіки. Наведено офіційне розуміння конкурентоспроможності в США, Канаді, Німеччині, Франції, окреслено підходи Європейської комісії до трактування цього поняття. Здійснено вертикально-структурний аналіз категорії «конкурентоспроможність», проаналізовано взаємозв'язок виділених рівнів (мезо-, макрорівень), а також процес формування конкурентної поведінки суб'єктів – носіїв конкурентоспроможності на різних рівнях. Обґрунтовано впровадження програм (документів) в забезпеченні національної конкурентоспроможності, так як в окремих випадках саме програми в рамках ефективно здійснюваної промислової політики призводять до забезпечення зростання ефективності виробництва. Визначено етапи процесу формування конкурентоспроможності національної економіки: на рівні країн, де створюються передумови для формування конкурентоспроможності: на рівні підприємств і фірм, в рамках якого, в свою чергу, безпосередньо створюється конкурентоспроможність товарів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, продуктивність, оцінка конкурентоспроможності, конкурентні переваги.

Березина Е.Ю. Концептуальные основы формирования конкурентоспособности национальной экономики

В статье рассмотрены основные составляющие и предпосылки обеспечения конкурентоспособности страны. Исследован зарубежный опыт формирования конкурентоспособной экономики, определены возможности его использования для формирования конкурентоспособной национальной экономики. Приведено официальное понимание конкурентоспособности в США, Канаде, Германии, Франции, обозначены подходы Европейской комиссии к трактовке этого понятия. Осуществлен вертикально-структурный анализ категории «конкурентоспособность», проанализирована взаимосвязь очерченных уровней (мезо-, макроуровень), а также процесс формирования конкурентного поведения субъектов – носителей конкурентоспособности на разных уровнях. Обоснованно введения программ (документов) в целях обеспечения национальной конкурентоспособности, так как в отдельных случаях именно программы в рамках эффективно проводимой промышленной политики приводят к обеспечению возрастания эффективности производства. Определены этапы процесса формирования конкурентоспособности национальной экономики: на уровне стран, где формируются предпосылки для конкурентоспособности: на уровне предприятий и фирм, в рамках где, в свою очередь, непосредственно создается конкурентоспособность товара.

Ключевые слова: конкурентоспособность, производительность, оценка конкурентоспособности, конкурентные преимущества.

Berezina O. A conceptual framework for national economic competitiveness

The article describes the main components and prerequisites for the competitiveness of the country. Studied foreign experience in the formation of a competitive economy, determine the possibility of its use for the formation of a competitive national economy. Given a formal understanding of competitiveness in the U.S., Canada, Germany, France, outlined the approaches of the European Commission to the interpretation of this concept. Implemented vertical structural analysis of the category of "competitiveness", we analyze the relationship between selected levels (meso-, macro-level), as well as the process of formation of the competitive behavior of the subjects, carriers of competitiveness at different levels. Reasonably approval of programs (documents) to ensure national competitiveness, as in some cases it is the program effectively implemented industrial policy lead to the growth of production efficiency. The stages of the process of formation of national competitiveness: at the country level, thus providing for the formation of competitiveness at the level of companies, under which, in turn, is created directly competitive products.

Keywords: competitiveness, productivity, competitiveness, competitive advantage.

Постановка проблеми. Концепція конкурентоспроможності національної економіки покликана в сучасних умовах по-новому поглянути на основи економічного зростання, вирішення проблем зайнятості, поліпшення якості життя населення в країні з відкритою економікою. Високий рівень життя в країні в поєднанні з характеристиками її положення в міжнародній торгівлі і показниками продуктивності використання факторів виробництва дає більш реальне уявлення про рівень соціально-економічного розвитку країни. Якщо, наприклад, сильні позиції країни на ринку конкретних товарів в термінах цінової конкурентоспроможності досягаються за рахунок використання дешевої низькокваліфікованої робочої сили і «брудних» технологій, то результатом такої політики буде невисокий рівень життя, а отримані конкурентні переваги – недовговічними. Концепція конкурентоспроможності країни покликана охарактеризувати конкурентоспроможність національних виробників і стан національної економіки у зв'язку з їх здатністю створювати економічну базу для вирішення завдань держави, добробуту і для забезпечення економічної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню конкурентоспроможності присвятили свої роботи такі науковці як О.І. Васильєва, О.А. Діденко, В.В. Зінченко, К.В. Клименко, В.С. Лучик, О.Ю. Матвєєва, І.М. Морозова, М. Портер, В.П. Приходько, А.О. Ходжаян, А.А. Чуб, С.А. Шмігельська, О.Ю. Щеглова, В.І. Щербакова. Однак питання потребує більш детального дослідження в сучасних умовах господарювання.

Виділення невирішених проблем. Незважаючи на велику кількість публікацій за цією проблематикою, концептуальні засади формування конкурентоспроможності національної економіки потребують постійного дослідження та аналізу.

Метою статті є комплексне дослідження концепції конкурентоспроможності та аналіз зарубіжного досвіду формування конкурентоспроможної національної економіки.

Виклад основного матеріалу. За М. Портером «продуктивність – головна визначальна рівня життя в країні, оскільки в ній – основне джерело доходу на душу населення» [6]. Автор звертає увагу, що продуктивність людських ресурсів визначає їх зарплату, продуктивність використання капіталу – дохід його власників, продуктивність національних фірм – абсолютну величину національного доходу, яка через систему перерозподілу піде на вирішення загальнонаціональних завдань. Таким чином, «сдине, на чому може

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

ґрунтуватися концепція конкурентоспроможності на рівні країни, – це продуктивність використання ресурсів», постійне підвищення національними фірмами продуктивності існуючих галузей, розвиток ними якостей, необхідних для завоювання міцних конкурентних позицій в нових, більш складних галузях. Проблема виглядає зовсім інакше, якщо враховується найважливіший критерій успішності економічної інтеграції держави у світову господарську систему. І в теорії, і в практиці державного регулювання поняття «конкурентоспроможна країна» розглядається як синонім понять «зможна», «сильна», «процвітаюча».

Окремі країни та їх уряди у США, Канаді, Німеччині, Європейська комісія почали трактувати конкурентоспроможність національної економіки як її спроможності підвищувати рівень життя в країні через підвищення продуктивності і визначати її як «рівень, на якому країна при вільних і справедливих ринкових умовах може виробляти товари і послуги, які задовольняють потреби міжнародних ринків, одночасно підтримуючи і розширюючи реальні доходи своїх громадян в довгостроковому періоді. Здатність країни в рамках вільних і справедливих ринкових умов виробляти товари і послуги, здатні відповідати вимогам міжнародного ринку» таке трактування дає Комісія з питань конкурентоспроможності при Президентів США [2].

Схоже трактування представлено і в двох інших визначеннях, взятих на озброєння організаціями, які раніше спільно, а тепер незалежно один від одного займаються складанням щорічних рейтингів конкурентоспроможності провідних держав світу в рамках підготовки щорічного «Звіту по світовій конкурентоспроможності». Міжнародний інститут з розвитку менеджменту «визначає конкурентоспроможність країни як «сферу економічних знань, що аналізує факти і політику, які формують здатність країни створювати і підтримувати умови, що забезпечують створення додаткової вартості з боку підприємств і більш високий рівень добробуту населення» [7]. Відповідно до трактування Світового економічного форуму конкурентоспроможність – це здатність країни домогтися високих темпів збільшення середовищ середньодушового приросту ВВП.

Необхідно зазначити, що оцінка конкурентоспроможності країни передбачає зростання добробуту населення, дозволяє уникнути автоматичного ототожнення конкурентоспроможності національних фірм та конкурентоспроможності країни в цілому. Безумовно, сильна економіка не може бути не представлена на світовому ринку конкурентоспроможними фірмами, які успішно діють інтернаціонально. Разом з тим, активне позиціонування національних фірм переважно на зовнішніх ринках в ряді випадків може мати і зворотний бік, оскільки генеруючи робочі місця за кордоном, інвестуючи в розвиток науково-технічної бази, освіта і удосконалення навичок іноземних робітників, її внесок у національне багатство обмежується виключно податковими надходженнями.

Таким чином, оцінка конкурентоспроможності країни повинна не тільки включати оцінку міжнародного успіху вітчизняних фірм, а й характер протікання в країні інвестиційних процесів, тенденцій, пов'язаних з зайнятістю і розвитком її науково-технічного потенціалу. В силу цього такі показники, як зростання реального ВВП на душу населення, зайнятості, рівень науково-технічного прогресу і якості життя населення, в тому числі в аспекті екологічної безпеки, в порівнянні з аналогічними показниками інших держав є важливими характеристиками конкурентоспроможності країни.

Окремого аналізу потребує методика оцінки конкурентоспроможності країни з точки зору цін і витрат виробництва. Оскільки конкурентоспроможності товарів, вироблених національними фірмами, конкурентоспроможність національного експорту є об'єктивною ознакою конкурентоспроможності відкритої економіки в конкретний момент часу, то подібні дані мають прикладне значення як орієнтир для міжнародного бізнесу. Найкращим прикладом є «Звіт про конкурентоспроможність за цінами і витратами», що регулярно публікується Європейською Комісією та охоплює дані по 23 країнам, включаючи країни ЄС, США і Японії, і базується на показниках номінального ефективного курсу національної валюти, відслідковує зміни у вартості національної валюти щодо валют основних торгових партнерів, а також реального ефективного курсу національної валюти, відображає зміни в номінальному ефективному курсі національної валюти та у відносній вартості одиниці робочої сили. Зростання даних індикаторів здійснює негативний вплив на конкурентоспроможність вітчизняних виробників з точки зору зростання витрат виробництва, зниження – навпаки, позитивне.

Слід зазначити, що більш глибокі підходи до аналізу проблем конкурентоспроможності відображені у відповідних концепціях низки учених. Наприклад, А. Селєзньов визначає конкурентоспроможність як обумовлене економічними, соціальними, політичними факторами становище країни на зовнішньому ринку, що відображається через певні показники (індикатори), адекватно характеризують такий стан і його динаміку [1].

Ю. Кормінов підкреслює, що конкурентоспроможність економіки країн визначається соціально-економічними характеристиками, що виходять за межі техніко-економічних показників, хоча багато в чому і базуються на них. Як видно, специфіка української економічної школи визначається пріоритетністю соціальних, інституційних компонентів інтеграції національної економіки у світову, формуванням комплексності умов, необхідних для розвитку національного виробництва, що відповідає викликам світової економіки. Комплексний підхід, що аналізує економіку і суспільство як єдину систему, визначає більш високу динамічність створюваної на цій основі моделі. Д. Норт зазначає, що мейнстрім як основний напрям економічної теорії випускає з поля зору аспект динамічності при аналізі економіки і суспільства [3]. Однією з небагатьох теорій, яка спробувала відобразити розвиток економіки в динаміці, є теорія К.Маркса. В силу цього, дослідження конкурентоспроможності в динаміці припускає, що стан національної економіки не може оцінюватися тільки з точки зору конкретних галузей. Очевидно, всі сектори національної економіки не можуть бути конкурентоспроможними на світовому ринку, а ті фірми і галузі, які є лідерами в даний час, в довгостроковому періоді можуть поступитися своєю першістю закордонним конкурентам. Більш важливим для забезпечення стійкості та розвитку держави є здатність національних фірм і галузей продуктивно використовувати наявні у них ресурси та систематично підвищувати продуктивність, здійснювати інновації, адаптуватися до змінних ринкових умов і, в результаті, – успішно відповідати на виклики міжнародної конкуренції. Це запорука того, що національна економіка знайде гідне місце в світовій системі поділу праці за будь-яких змін на зовнішніх ринках, що економіка країни буде здатна формувати кластери конкурентоспроможних на світовому ринку галузей, забезпечити підвищення ефективності всієї структури національного господарства. В силу цього важливою ознакою конкурентоспроможності країни в цілому є її здатність адаптувати свою структуру до мінливої міжнародної системи, пристосовувати національні характеристики, що відображають економічну, технологічну та інституційну структуру, до змін в світовому попиті та структурі виробництва.

За США послідували інші національні держави, а через деякий час Європейський Союз, члени якого підписали Лісабонську декларацію (2000 р.), де в якості головної мети визначено те, що: «До 2010 р. ЄС має стати найбільш конкурентоспроможною і заслуговувати на звання економіки світу, здатною до сталого економічного зростання при створенні більшої кількості більш якісних робочих місць і більш високого ступеню соціальної єдності [5].

Серед європейських держав виділяється Великобританія, одна з перших країн, яка слідом за США провела аналіз своєї конкурентоспроможності. Основні результати цього аналізу містяться в «Білій книзі» уряду з питань конкурентоспроможності (1998 р.). Головний аспект конкурентоспроможності для уряду Великобританії чітко визначено в назві доповіді «До побудови заснованої на знаннях економіки» Дійсно, весь аналіз конкурентоспроможності будується навколо проблеми знань та сприяння її вирішення. Макроекономічні та структурні питання повністю виключені, в результаті, доповідь має наступну структуру:

- визначити поняття знань і заснованої на знаннях економіки;
- проаналізувати сили, що лежать в основі економіки знань;
- оцінити відносну ефективність Великобританії;
- розглянути наслідки політики уряду країни;
- виявити сфери для подальшої роботи.

Відповідно до доповіді, знання стали ключовим елементом конкурентоспроможності в силу чотирьох основних причин:

- революційних змін в інформаційних та комунікаційних технологіях;

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

- прискорення науково-технічного розвитку;
- глобалізації і конкуренції;
- зміни доходів, смаків і стилю життя людини.

Спеціальний розділ присвячений аналізу впливу цих змін на ключових економічних акторів: менеджерів, співробітників, інвесторів і фінансистів, політиків та адміністраторів. «Біла книга» оцінює показники Великої Британії в різних областях, що характеризують засновану на знаннях економіку. Як наслідок, «Біла книга по конкурентоспроможності» виділяє три широкі області для політичних заходів; інвестицій в потенціал; стимулювання взаємодії; розвиток конкуренції.

В цілому, «Біла книга по конкурентоспроможності» визначає засновану на знаннях економіку як «... економіку, в якій отримання і експлуатація знань стали грати фундаментальну роль у створенні благ. Це не просто розширення меж знань; це – ще й більш ефективне використання та експлуатація всіх типів знань у всіх видах економічної діяльності» [4].

Однак дослідженню проблем формування економіки знань стали приділяти значну увагу в економічній літературі лише недавно. Тому в багатьох областях необхідні подальші дослідження, в тому числі у сфері оцінки матеріальних активів, переваг кластерів і мережових форм організації, ролі споживчого попиту і прав інтелектуальної власності, конкурентні політики в заохоченні інновацій; наслідків зростаючого впливу галузей, що виробляють знання та інформаційні продукти.

У Франції конкурентоспроможність стала глибоко аналізуватися з 1970-х років, коли стало ясно, що французька економіка працює гірше своїх основних конкурентів з точки зору рівня інфляції і вартості робочої сили, а дефіцит зовнішньоторговельного балансу значно зріс. За поступального поліпшення позицій в рамках цінової конкуренції завдяки стратегії дезінфляції, а також успіху промислової політики у розвитку ряду секторів з високою доданою вартістю продукції і розвиток нецінової конкуренції стали прямим наслідком аналізу проблем конкурентоспроможності, поглиблених на початку XXI ст. прийняттям Європейським Союзом Лісабонської стратегії і заклопотаності керівників великого бізнесу привабливістю французької економіки. Дослідження Ради з економічного аналізу (2003 р.) націлене на вироблення бачення конкурентоспроможності французької економіки в світлі Лісабонської програми і порівняно невисоких позицій в різних рейтингах конкурентоспроможності країн. Так, в 2001 р. Франція опинилася на 20 місці в рейтингу Всесвітнього економічного форуму та 12 – «Всесвітнього щорічника конкурентоспроможності». Оголосивши всі рейтинги, отримані економікою Франції на основі розрахунків багатокритеріальних індексів конкурентоспроможності, бескорисними і такими, що вводять в оману, автори привели комплексне дослідження французької економіки у всіх областях, які можуть вплинути на рівень її конкурентоспроможності, а для вироблення концепції підвищення конкурентоспроможності використовували останні тенденції у розвитку теорії міжнародної торгівлі.

Таким чином, сьогодні в багатьох країнах створені спеціальні комісії для аналізу стану конкурентоспроможності економіки та пошуку шляхів її вдосконалення. В Україні проблеми підвищення конкурентоспроможності стали предметом уваги вищого державного менеджменту що знайшло відображення у щорічних Посланнях Президента України.

В рамках вертикально-структурного аналізу категорії «конкурентоспроможність» доцільно проаналізувати взаємозв'язок виділених рівнів і її вплив на формування конкурентної поведінки суб'єктів – носіїв конкурентоспроможності на різних рівнях.

Традиційно прийнято вважати, що конкурентні переваги і відповідно конкурентоспроможність національної економіки складається з конкурентоспроможності окремих товарів (продукції і послуг), підприємств і фірми цієї країни. Проте залишається незрозумілим механізм взаємодії мезо-і макро-рівнів в процесі формування конкурентних переваг.

Інноваційно спрямовані підприємства з новоствореними товарами, послугами, що представляють мезорівень дають можливість формувати більшість конкурентних переваг, наслідком чого, звичайно, є багаторівнева результативність.

Ціна і якість у своєму співвідношенні щодо окремих товарів, послуг виражають собою певною мірою конкретні конкурентні переваги. Приблизно те ж складається на мезорівні: сукупний потенціал підприємств постає як сума їх потенціалів. Це передумова забезпечення національної конкурентоспроможності, тобто конкурентоспроможності національних виробників, хоча і її зростання зводиться до оформлення певних програмних документів щодо окремих галузей виробництва, підприємств. Проте, в окремих випадках саме зазначені програми в рамках ефективно здійснюваної промислової політики можуть призвести до забезпечення зростання ефективності якогось виробництва. Однак промисловість є тільки частина господарської системи, що включає масштабну сферу послуг (в т.ч. соціальних), аграрний сектор, тісно пов'язаний з промисловістю, інфраструктурні галузі господарства, тісно взаємопов'язані з промисловим сектором.

Товаровиробники працюють на певній території, що має свій ландшафт та інші природно-географічні умови, вони підпорядковуються національній правовій системі, і, як правило, істотно відрізняється від інших країн, що має свою історію, етнокультурні традиції, історично формувалися на цій території. Нарешті, для окремої країни необхідно враховувати значимість фундаментальної науки з практично повним циклом досліджень як найважливішого джерела конкурентних переваг. Все це істотно впливає на рівень конкурентоспроможності національної економіки. Проблема полягає тільки в тому, як ці макроумови використовуються на мезорівні.

При більш детальному аналізі очевидно, що конкурентоспроможність товарів і фірм формується на національній природній, соціокультурній та історичній базі, яка створює передумови структурування національного господарства, способу господарської поведінки, спеціалізації країни на виробництві тих чи інших продуктів і послуг.

Процес формування конкурентоспроможності національної економіки етапізується наступним чином: на рівні країн створюються передумови для формування конкурентоспроможності на рівні підприємств і фірм, в рамках якого, в свою чергу, безпосередньо створюється конкурентоспроможність товарів. Таким чином, можна припустити, що конкурентоспроможність товарів, продукції, послуг на макrorівні певним чином залежить від макросередовища, оскільки конкурентні потенціали окремих підприємств не просто поєднуються в одне ціле, а зростають, посилюються, концентруються в напрямку утворення нових майбутніх ефектів. Товари та послуги, як зазначалося вище, лише результатують цей складний процес формування конкурентоспроможності.

Незважаючи на стрункість і логічність представленого підходу, цілісний погляд на сучасну світову систему господарювання з урахуванням посилення глобальних процесів ставить під сумнів всеосяжний характер 3-х рівневого підходу до визначення структури конкурентоспроможності. Як видається, він не в повній мірі відображає всю складність і суперечливість багатofакторної моделі взаємодії елементів світової економічної системи [7].

У зв'язку з цим, стали з'являтися оцінки конкурентоспроможності на нанорівні, коли в якості суб'єктів конкурентної боротьби виступають працівники, а також на гіпер- та макrorівні, коли в конкурентну взаємодію вступають не окремі країни, а об'єднання декількох країн, які попередньо домовляються проводити узгоджену економічну політику, тобто створюють сукупні конкурентні переваги на макrorівні, приклад, Євросоюз, НАФТА, АСЕАН. Проте єдині думки з приводу того, чи розглядати конкурентоспроможність вищезгаданих суб'єктів конкурентної боротьби на окремому рівні або в рамках мікро- (стосовно до окремого працівника) і макrorівня (стосовно до наднаціональних утворень) в науковій літературі ще не сформувалося.

Висновки та пропозиції. Отже, з урахуванням вищезгаданого, на нашу думку, конкурентоспроможності країни визначається як наявність в ній механізмів формування умов і засобів, які сприяють вирішенню завдань загальнонаціональної безпеки (політичної, економічної, екологічної та ін.), завдань економічного розвитку, пов'язаних з досягненням високих темпів економічного зростання, із забезпеченням високого рівня зайнятості, інвестиційної та інноваційної динамічності та привабливості країни, з формуванням і просуванням на світовому ринку в найбільш перспективних галузях конкурентоспроможних національних фірм, а також підвищення рівня життя населення країни. Держава, в якій не тільки економіка, але й неекономічні інститути ефективні з точки зору їх впливу на економічні процеси є конкурентоспроможною, володіє потенціалом для довгострокового конкурентного успіху, тобто успіху, що описується не тільки в термінах порівняльних переваг, але і переваг більш широкого плану, пов'язаних з ефективним функціонуванням політичної, культурної,

соціальної підсистем.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Васильєва О.І. Інституційно-правовий аспект розбудови системи врядування на регіональному рівні /О.І. Васильєва. // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - № 22. - С.62-65.
2. Дранович М. П. Державна регіональна політика щодо підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України // Методологія, методи та інструментарій фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних процесів за інноваційно-інвестиційною моделлю. – Чернівці, 2011. – С. 109–113.
3. Кузнєцова, А.С. Перспективи підвищення конкурентоспроможності економіки України: галузеві і регіональні пріоритети // Наука: вчера, сегодня, завтра. — Горловка, 2012. – Ч.1. – С. 18–19.
4. Куковський О. Г. Оцінка рівня конкурентоспроможності регіону // Вісник. – Рівне, 2011. – Вип. 1 (53): Економіка. – С.108–113.
5. Насадюк І. Б. Конкурентні ефекти регіональної економічної інтеграції // Науковий вісник. – О., 2012. – N 5 (157). – С.182–191.
6. Портер М. Міжнародна конкуренція. – М.: Міжнародні відносини, 1993. - С. 600.
7. Сорока М. П. Інституціональний механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону / М. П. Сорока // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 3. – С. 90-92.

УДК 332.14:330.341.1

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Білокінь Т.Г., к.е.н., декан факультету по роботі з іноземними студентами Черкаського державного технологічного університету (Україна)

Білокінь Т.Г. Методичні аспекти оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону.

Стаття присвячена питанням оцінки інноваційності соціально-економічного розвитку регіону. Розглянуто провідні методики оцінки інноваційного потенціалу регіону, проведено їх короткий аналіз. В якості більш частих використовуваних методик виділяють: індекс науково-технічного потенціалу, як складова інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності країни в глобальній економіці; система показників оцінки інноваційної діяльності Комісії Європейських співтовариств. Визначено основні недоліки вже існуючих методик оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону, а також найважливіші компоненти методичного інструментарію, які дозволяють вирішувати задачі забезпечення збалансованого розвитку регіону. Виділені основні положення на яких повинно ґрунтуватися вибір показників оцінки інноваційного потенціалу регіону. Запропонована авторська методика оцінки інноваційного потенціалу регіону, яка дозволить оцінити відтворювальні пропорції регіональної економічної системи, забезпечити ціль на збалансований розвиток всіх її адміністративно-територіальних одиниць.

Ключові слова: регіон, соціально-економічний розвиток, інновації, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал регіону, методики оцінки інноваційного потенціалу регіону.

Белоконь Т.Г. Методические аспекты оценки уровня инновационности социально-экономического развития региона.

Статья посвящена вопросам оценки инновационности социально-экономического развития региона. Рассмотрены ведущие методики оценки инновационного потенциала региона, проведен их краткий анализ. В качестве более частых используемых методик выделяют: индекс научно-технического потенциала как составляющая интегрального показателя оценки уровня конкурентоспособности страны в глобальной экономике; система показателей оценки инновационной деятельности Комиссии Европейских сообществ. Определены основные недостатки существующих методик оценки уровня инновационности социально-экономического развития региона, а также важнейшие компоненты методического инструментария, которые позволяют решать задачи обеспечения сбалансированного развития региона. Выделены основные положения, на которых должно основываться выбор показателей оценки инновационного потенциала региона. Предложена авторская методика оценки инновационного потенциала региона, которая позволит оценить воспроизводственные пропорции региональной экономической системы, обеспечить цель на сбалансированное развитие всех ее административно-территориальных единиц.

Ключевые слова: регион, социально-экономическое развитие, инновации, инновационная деятельность, инновационный потенциал региона, методики оценки инновационного потенциала региона.

Belokin T. Methodological aspects of assessing the level of innovation of social and economic development of the region.

The article is devoted to the evaluation of innovative socio-economic development of the region. Considered the leading methods for the assessment of innovative potential of the region, conducted a brief analysis. As the more frequently used methods distinguished: the index of scientific and technical potential as a component of an integrated indicator for assessing the level of competitiveness in the global economy; a system of indicators to measure innovation activities of the Commission of the European communities. Identifies the main shortcomings of existing methodologies for assessing the level of innovation of socio-economic development of the region, as well as critical components of methodological tools that allow you to solve the challenge of ensuring a balanced development of the region. The basic provisions on which to base the choice of indicators for the assessment of innovative potential of the region. The author's technique of estimation of innovative potential of the region, which will allow us to estimate the reproduction proportions of the regional economic system, to provide a target for a balanced development of all its administrative-territorial units.

Keywords: region, socio-economic development, innovation, innovation, innovation in the region, a valuation technique innovation potential.

Постановка проблеми. В останні роки інновації у всьому світі ставляться на чільне місце і внаслідок цього рівень соціально-економічного розвитку регіону став визначатися в тому числі і через його рівень інноваційного розвитку. В економічній літературі широко висвітлюється питання оцінки інноваційного розвитку країни (регіону). В якості найбільш часто використовуваних методик можна виділити наступні:

– індекс науково-технічного потенціалу, як складова інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності країни в глобальній економіці. Згідно з цією методикою сталий економічний розвиток у середньостроковій та довгостроковій перспективі в рівній мірі залежить від трьох категорій змінних: макроекономічного середовища, державних інститутів і технології;

– система показників оцінки інноваційної діяльності Комісії Європейських співтовариств (КЕС), яка використовується для порівняльного аналізу оцінки розвитку інноваційної діяльності в країнах ЄС. Запропонована Директоратом з підприємництва КЕС система інноваційних показників включає в себе 16 індикаторів, розділених на чотири групи:

- 1) людські ресурси;
- 2) генерація нових знань;
- 3) трансфер і використання знань;
- 4) фінансування інновацій, результати інноваційної діяльності.